

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота (проект)

магістра

з теми: **«УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ
НІГІНСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ЦЕНТРУ»**

Виконала: студентка групи Geo1-M21
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Марущак Марина Володимирівна

Керівник: **Мендерецький В.В.**,
д. пед. н., професор кафедри географії
та методики її викладання

Рецензент: **Касіяник Ігор Петрович**,
к. геогр. н., доцент кафедри екології

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ НІГІНСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ.....	5
1.1. Аналіз історико-культурної складової регіону.....	5
1.2. Понятійно-категоріальний апарат туристично-рекреаційного потенціалу.....	10
1.3. Методи дослідження та оцінки елементів туристично-рекреаційного потенціалу регіону.....	15
1.4. Безпека туристичної подорожі.....	19
РОЗДІЛ 2. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНУ.....	24
2.1. Загальна характеристика географічного положення.....	24
2.2. Аналіз природніх умов регіону.....	28
2.3. Соціально-економічні особливості території.....	30
2.4. Визначення екологічної ситуації у Нігинському регіоні.....	32
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НІГІНСЬКОГО РЕГІОНУ.....	35
3.1. Загальний потенціал природних ресурсів регіону.....	35
3.2. Характеристика архітектурних, історичних і культурних пам'яток.....	40
3.3. Інфраструктурна складова туристично-рекреаційного потенціалу регіону.....	43
РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЯ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У ЕКОНОМІЧНОМУ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ РЕГІОНУ.....	47
4.1. Структура туристичних продуктів, які можуть впроваджуватися та успішно реалізовуватися у регіоні.....	47
4.2. Проблеми, перспективи та адміністративно-юридичні умови функціонування Нігинського регіонального центру.....	52
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні туризм є невід'ємною частиною економіки будь-якої країни, і України також. За останні роки світ зіткнувся з багатьма проблемами та викликами як для світової економіки, так і для людства загалом. Однією із них стала пандемія Covid-19, під час якої сфера туризму зазнала колосальних втрат, так як кордони між країнами закрили, а люди були змушені сидіти вдома, щоб не захворіти. Ця ситуація стала показовою для індустрії туризму і змусила шукати нові шляхи для подальшого існування та розвитку. Так у багатьох країнах почав набирати популярності саме не закордонний туризм, а внутрішній. Люди почали більше подорожувати по власних країнах та цим самим підтримувати регіональну економіку. В Україні ситуація складалася приблизно так само, тому серед туристичних операторів зросла потреба у пошуку та відкритті нових, цікавих та захоплюючих турів та маршрутів.

Місто Кам'янець-Подільський є дуже відомим туристичним центром. Воно щорічно приймає сотні тисяч туристів як з закордону, так і з інших куточків України. Але доволі часто в туристів після основної оглядової екскурсії по місту виникає питання: «Що ще можна тут побачити?» або «Чим можна зайнятися, окрім екскурсії?». Щоб задовільнити такий попит серед відвідувачів, ми починаємо досліджувати нові місцевості та відкривати їх туристам. І одним із таких перспективних місць є с. Нігин. Оцінці й пошуку ефективних умов функціонування Нігинського регіону й присвячена робота.

Об'єктом дослідження є туристично-рекреаційного потенціалу Нігинського регіону.

Предметом дослідження є умови, переваги та перспективи ефективного функціонування Нігинського регіонального туристичного центру.

Мета дипломної роботи полягає в тому, щоб на основі наукової літератури та джерел визначити умови ефективного функціонування Нігинського регіонального туристичного центру.

Виходячи з загальної мети, можна визначити **основні завдання дослідження:**

- проаналізувати історико-культурну складову регіону;
- визначити методи оцінювання елементів туристично-рекреаційного потенціалу регіону;
- обґрунтувати необхідність знання техніки безпеки туристичної подорожі;
- розкрити загальну характеристику географічного положення та природніх умов регіону;
- визначити соціально-економічні особливості території;
- дати характеристику екологічній ситуації у Нігинському регіоні;
- проаналізувати природні та історико-культурні компоненти туристично-рекреаційного потенціалу Нігинського регіону;
- схарактеризувати інфраструктурну складову туристично-рекреаційного потенціалу регіону;
- визначити стратегію та механізми розвитку туристичного бізнесу у економічному та соціокультурному просторі регіону.

Методи дослідження: літературний аналіз, математичний метод, аналітичний метод.

Практичне значення: проаналізувавши роботу можна використати методи та кроки для визначення ефективних умов щодо функціонування регіонального туристичного центру на прикладі с. Нігин.

Структура роботи. Дипломна робота викладена на 61 сторінках машинописного тексту, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 52 найменувань.

ВИСНОВКИ

Отже, туризм як складова регіональної економіки є важливим елементом механізму її функціонування. Проте, згідно з діючими вітчизняними напрацюваннями, він не розглядається як цілісна важлива система, що призводить до нестабільності й нестійкості його розвитку. Необхідні нові підходи щодо розвитку регіональних ринків туристичних послуг для підвищення ефективності їх функціонування.

Організаційно-економічний механізм реалізації туристичного потенціалу регіону ефективно спрацює тільки у випадку взаємодії його основних елементів, а саме: суб'єктів, об'єктів, інструментів, методів та форм реалізації.

Взаємозв'язок всіх елементів сприятиме реалізації результатів на основі формування відповідних напрямів регіональної політики та їх діяльності у сфері розвитку туризму. Одним із факторів регіональної туристичної політики є регіональні програми розвитку туризму. Процес їх розробки складається з процедур та методів конкретизації проблеми, оцінювання й визначення способів вирішення. Представницькі органи влади та державні адміністрації у межах своїх повноважень регулюють хід виконання конкретних заходів програм на місцях. Результати реалізації мають проявлятися у соціальному, економічному та екологічному спрямуваннях.

На регіональному рівні досліджуваний Нігинський регіон має значні можливості для розвитку індустрії туризму і рекреації: потужний природний, рекреаційний та архітектурно-історичний потенціал. Суттєвими перешкодами для повноцінного функціонування туристичної галузі є слабкість і недосконалість матеріально-технічної бази, низький життєвий

рівень населення та його купівельна спроможність. Подолання цих перешкод надасть реальну можливість для розвитку туристичної складової господарського комплексу регіону.

За результатами проведеного дослідження, можемо зробити наступні висновки:

- проаналізовано історико-культурну складову регіону;
- визначено методи оцінювання елементів туристично-рекреаційного потенціалу регіону;
- обґрунтовано необхідність знання техніки безпеки туристичної подорожі;
- розкрито загальну характеристику географічного положення та природніх умов регіону;
- визначено соціально-економічні особливості території;
- схарактеризовано екологічній ситуації у Нігинському регіоні;
- проаналізовано природні та історико-культурні компоненти туристично-рекреаційного потенціалу Нігинського регіону;
- схарактеризовано інфраструктурну складову туристично-рекреаційного потенціалу регіону;
- визначено стратегію та механізми розвитку туристичного бізнесу у економічному та соціокультурному просторі регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гладчено П.М. Кам'янещина: села і люди. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільська міська друкарня, 2016. 536 с.
2. Гарнага І.В., Драгобецький В.Ф. Нігин Кам'янець-Подільського району Хмельницької області: Історичний нарис. Львів: Каменяр, 1966. 24 с.
3. Гарнага І.В., Драгобецький В.Ф. Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. К: Головне ред. УРЕ АН УРСР, 1971. 708 с.
4. Нігин, Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://ukrssr.com.ua/khmeln/kam-podilsk/nigin-kamyanets>
5. Нігин гинути і не збирається. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://podolyanin.com.ua/suspilstvo/14987/>
6. Герасименко В.Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.
7. Огієнко А.В., Огієнко М.М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. Проблеми системного підходу в економіці збірник наукових праць, 2020. Вип. 1(75). С. 31-38.
8. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України, 2004. № 13. с. 180. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Криппендорф Д. Маркетинг в туризмі. Берн: Lang, 1980. 550 с.
10. Зінченко Т.Є., Таратула Р.Б., Ступень Р.М. Земельно-ресурсний потенціал рекреаційних територій: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2016. 215 с.
11. Шушулков С.Д. Оцінка особливостей використання туристично-рекреаційного потенціалу Одеської області. Всеукраїнський науковий

журнал «Актуальні проблеми інноваційної економіки» № 4, 2019. С. 93-99.

12. Топчієв О.Г., Яворська В.В., Ніколаєва О.І. Рекреаційно-туристична діяльність як складова регіональних господарських комплексів: концептуально-понятійний огляд. Науковий вісник. Херсонського державного університету. Географічні науки, 2016. Вип. 5. С. 128-134.

13. Іванунік В.О. Концепції оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. 84 с.

14. Бутко М.П., Шабардіна Ю.В. Методичні аспекти оцінки рекреаційного потенціалу регіону. Агросвіт, 2011. № 1. С. 10-17.

15. Дащук Ю.Ю. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону. Економічний аналіз, 2013. № 1. С. 64-70.

16. Бейдик О.О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України. Київ, 2004. 36 с.

17. Юхновська Ю.О. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу України та регіонів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління, 2019. №30 (69), № 4 (2). С. 54-59.

18. Козинець В. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: навчальний посібник. Київський університет туризму, економіки і права. К: Кондор, 2006. 575 с.

19. Закон України «Про страхування»: Збірник нормативно-правових актів. Ужгород, 1999.

20. Паламаренко О.П. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку». Умань: Візаві, 2019. С.297-298.

21. Барвінок Н.В. Безпека туристів під час подорожей як важливий чинник організації туризму. «Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності». Миколаїв: МНАУ, 2021. С. 86-90.
22. Безпека туристичної подорожі. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://stryi-rda.gov.ua/index.php/10482-bezpeka-turystychnoi-podorozhi>
23. Наказ «Про затвердження Положення про пошуково-рятувальні служби суб'єктів туристичної діяльності, що спеціалізуються на організації туристичних подорожей з використанням активних форм пересування туристів» № 370/1395, 1996.
24. Національний природний парк «Подільські Товтри». [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://ukrainaincognita.com/khmelytska-oblast/chemerovetskyi-raion-khmelytska-oblast-3/natsionalnyi-pryrodnyi-park-podilski-tovtry>
25. Об'єкти природно-заповідного фонду, що знаходяться на території НПП «Подільські Товтри». [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.npptovtry.org.ua/podilski-tovtry/pryrodni-pam-yatky/ob-yekty-pryrodno-zapovidnogo-fondu/>
26. Зелена книга України. Юридична енциклопедія. К: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1998. 744 с.
27. Фауна НПП «Подільські Товтри». [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.npptovtry.org.ua/fauna/#more-155>
28. Качан Є.П. Регіональна економіка: підручник для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ. К: «Знання», 2011. 670 с.
29. Аналіз кліматичних умов міста. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://oporaua.org/news/zhitlo/7728-energetychna-karta-mista-kamjanec-podilskyj>
30. Вірченко П.А. Робочий зошит для семінарсько-практичних занять з курсу «Суспільно-географічне районування України». Харків, 2015. 72 с.

31. Охріменко А.Г. Особливості територіальної організації рекреаційно-туристичного комплексу Подільського регіону. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Суспільно-географічні проблеми розвитку продуктивних сил України». К: Київський університет ім. Т.Шевченка, 1999. С. 35-36.
32. Варналій З.В. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку. К: «Знання», 2005. 498 с.
33. Дорогунцов С.І., Коценко К.Ф., Хвесик М.А. Екологія: підручник. К: КНЕУ, 2005. 371 с.
34. Маловоддя, переповнені сміттєзвалища: які кліматичні проблеми переживають міста Хмельниччини. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://ye.ua/sypilstvo/49780_Malovoddya_perepovneni_smittyezvalischa_yaki_klimatichni_problemi_perezvivayit_mista_Hmelnichchini.html
35. Екологічний паспорт регіону (Хмельницька область). [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://www.adm-km.gov.ua/doc/doc461_2013_10_03.pdf
36. Ковальчук С.І. Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Циківський». Український ботанічний журнал, 2002. № 5. С. 87-92.
37. Кузнецова Т. О. Флора і рослинність Поділля як пам'ятка природи: матеріал про охорону природи на Україні. К: АНУРСР, 1958. Вип. №1. С. 55-62.
38. Заказник місцевого значення «Нігинська Товтра». [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.npptovtry.org.ua/p033/>
39. Заказник місцевого значення Товтри Садова та Деренова. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.npptovtry.org.ua/p027/>
40. Ковальчук С.І. Геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Залучанська печера». Український ботанічний журнал, 2004. № 8. С. 58-63.

41. Пам'ятка природи місцевого значення Залучанська печера. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.npptomtry.org.ua/p044/>

42. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. Регіональна економіка, 1999. №2. С. 172-178.

43. Подорожуємо Хмельниччиною. У каньйон Смотрича — за гарними краєвидами. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://ye.ua/podorozhi/29877_Podorozhuyemo_Hmelnichchynoyi_U_kanyon_Smotricha_za_garnimi_krayevidami.html

44. Брусак В.П., Москалюк К.Л. Сучасний стан та перспективи збереження і геотуристичного використання геологогеоморфологічних об'єктів Кам'янець-Подільських Товтр. Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій. Збірник наукових праць. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Вип. 1(6). 304 с.

45. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу: навчальний посібник. К: Альтерпрес, 2004. 192 с.

46. Бабюк Л.М. Теоретико-методологічні засади наукового обґрунтування створення екологічних стежок. Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. С. 71-76.

47. Мельник Г.Р. Екологічна стежка як перший крок до екологічної свідомості населення. XIV Всеукраїнська наукова on-line конференція студентів, магістрів та аспірантів з міжнародною участю «Сучасні проблеми екології». Житомир: ЖДТУ, 2018. С. 5-6.

48. Гарбера О.Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України. Інвестиції: практика та досвід, 2016. №23. С.29-31.

49. Мобільні додатки для громад. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2020/september/issue-9/article-110841.html>

50. Яким буде застосунок для туристів, які відвідуватимуть Львівщину.
[Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://dyvys.info/2022/02/10/yakym-bude-zastosunok-dlya-turystiv-yaki-vidviduvatymut-lvivshhynu/>

51. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2015. 388 с.

52. Савченко В.Ф. Розвиток туризму в Україні та її регіонах. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. К: ВЦ НУБіП України, 2018. Вип. №284. С. 119-129.